

موضوع تحقیق:

روشهای صحیح تربیت فرزندان

محقق:

سید مسعود قهرمانی فر

استاد راهنما:

حجت الاسلام سید نور... افشار

مقطع تحصیلی:

پایه ۷

مرکز آموزش:

مدرسه الامام علی ابن موسی الرضا (علیه السلام)

سال تحصیلی:

۹۳-۹۴

مقدمه

تغییر رفتارهای موجود در بین نوجوانان و جوانان با الگو‌گزینی و همانند سازی با بازیگران برنامه های ماهواره ای و ویدئو و رایانه و تأثیر منفی این الگوها در بی‌اعتنایی و ایجاد باورهای غلط و انحرافی و گرایش به پوچی و عدم اعمال تربیت صحیح و مراقبت لازم از طرف والدین و مدرسه و جامعه باعث شیوع فساد در بین برخی از نوجوانان و جوانان که این عزیزان سازندگان فردای کشور و سرمایه های معنوی و انسانی جامعه بشریت هستند گردیده و این امر باعث شده که در نوجوانان و جوانان یک بیم درونی و گرایش به بی بند باری در بین نسل نو شود .

ما در این مقاله بر آنیم که در حد توان یک سری راه کارهایی جهت شکوفایی ثمره های زندگی مان را ارائه دهیم تا بتوانند خودشان و ارزشی که برای آینده کشور دارند بیشتر بدانند و با دشمن درونی و بیرونی خود بهتر بشناسند ،اما اگر ما پدر و مادرها روش های تربیت صحیح به فرزندان مان را یاد ندهیم اولین قربانی همین فرزندان خودمان می باشند و باعث می شود که مورد هجوم و تهاجم فرهنگی که دشمنان اسلام برای برهم زدن نظام خانواده آماده کرده اند بشوند و بنا به فرموده مقام عظمای ولایت که بیان نمودند (تهاجم فرهنگی یک سنگر و جبهه شناخته نشده دشمن است و لذا باید آنرا شناخت چون تا جبهه دشمن و محل تجمع دشمن و نقطه نفوذ دشمن را کشف نکنیم چگونه می خواهیم دفاع کنیم) .

و ما بنا بر امتثال امر ولی فقیه زمان در این مقاله در مورد روش های تربیت صحیح فرزندان را به همه پدر و مادران عزیز تقدیم می کنیم انشا الله که بتوانیم ذره ای خدمت به عزیزان کرده باشیم.

جایگاه ویژه والدین در تربیت فرزندان :

در میان همه ی کسانی که در تعلیم و تربیت کودکان تأثیر دارند ، نقش پدر و مادر اساسی تر و مهم تر است . آن ها زیر بنای اصلی شخصیت کودک و اساس تربیت کودک را در خانواده پایه ریزی می کنند نوع آموزش و شیوه تربیتی پدر و مادر در سرنوشت و آینده فرزندان دخالت دارد و تعلیم و تربیت صحیح آنان بهترین میراثی است که می توانند برای خود باقی بگذارند.

تأثیر پذیری فرزند از رفتار و اعمال والدین موضوعی است که نه تنها به دوران بعد از تولد او مربوط می شود بلکه به دوران جنین و قبل از تولد نیز ارتباط دارد .

در خانواده هایی که به مبانی اعتقادی و ارزش های اسلامی و انسانی پایبند هستند ، فرزندان آنها افرادی خدا جو ، با ایمان ، با استعداد و راستگو هستند ولی ، در خانواده هایی که پدر و مادر لابلالی و بی ایمان می باشند نمی توان انتظار داشت که فرزندان آنها از تعالیم و تربیت صحیح برخوردار گردند.

آدمی در محیطی به نام خانه و خانواده پا به عرصه ی وجود می گذارد و در آن محیط در کنار پدر و مادر و سایر افراد و عوامل خانواده، پرورش می یابد و بزرگ می شود .

لذا با کمی دقت و امعان نظر متوجه این موضوع می شویم که در تشکیل شخصیت و تربیت انسانها ، خانواده بیشترین نقش را دارد.

بی تردید تربیت فرزندان از مهم ترین و در عین حال دشوارترین امور است ، اما متأسفانه بسیاری از خانواده ها به تربیت کودکان و نوجوانان چندان که شایسته است بها نمی دهند .چه بسیار مادرانی که درباره آشپزی کتاب ها خوانده اند اما در تربیت فرزند یک صفحه هم نخوانده اند .

آنها گمان می کنند که تربیت کاری آسان و سهل است و هرکس به آسانی از عهده آن بر می آید حال آنکه حقیقت غیر از این است.

این که هر کی با سلیقه و برداشت شخصی خود به تربیت فرزندان خود بپردازد و خود را از فراگیری مباحث تربیتی و راهنمایی صاحب نظران بی نیاز بداند ، خطایی بزرگ است.

جای بسی تأسف است که بسیاری از کودکان و نوجوانان قربانی نا آگاهی و بی مسوولیتی والدین خود می شوند و غنچه های زیبای وجود آنان نا شکفته پژمرده می شود و اینجا میتوان به نقش حساس خانواده ها در تربیت فرزندان پی برد .

اگر ما به وظیفه بزرگ خود نسبت به این سرمایه های بی نظیر جامعه به نحوی شایسته عمل نکنیم ، باید برای رویارویی با عواقب تلخ غفلت خود آماده باشیم.

بنابر این اگر خانواده ، با اصول و روش های صحیح تربیت کودک آشنا باشد و آنها را بکار ببرد ، در دوره نوجوانی با مشکلات کمتری روبرو خواهد شد.

از اینجا می توان دریافت که آموزش خانواده ها و آشنا ساختن آنها با روشهای صحیح تربیتی تا چه اندازه در تأمین سعادت فردی و اجتماعی جامعه مؤثر است.

در تعالیم اسلامی رشد به سه دوره مشخص هفت ساله تقسیم شده است:

۱- دوره سیادت: هفت سال اول را که تقریباً مطابق با دوره قبل از دبستان است ، (دوره سیادت) می نامند

۲- دوره اطاعت: هفت سال دوم رادوم را (دوره اطاعت) می نامند.

۳- دوره وزارت: هفت سال سوم را (دوره وزارت) می نامند.

مرحله سیادت

۱ - مرحله سیادت: این مرحله از تولد تا سن هفت سالگی می باشد ، از آنجا که طفل در هفت سال زندگی

جسمش ناتوان و فکرش نارساست لذا پدر و مادر باید بسیاری از نیازهای او را بر آورده و به خواسته هایش

جامعه عمل بپوشانند .

رفتارهایی که والدین در این مرحله اول عمر باید نسبت به فرزندان شان اعمال کنند خیلی زیاد و درعین حال دقیق است ذیلا چند مورد از مهم ترین رفتارهای را که والدین وظیفه دارند در مقابل فرزندشان دارند بیان می کنیم:

الف: نامگذاری: اولین وظیفه والدین انتخاب نام نیکو برای فرزنداست ، رسول گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله) میفرماید : (مِنْ حَقِّ الْوَالِدِ عَلَى الْوَالِدِ أَنْ يَحْسِنَ اسْمَهُ وَ يَحْسِنَ آدَبَهُ) ^(۱) یکی از مشخصات انسان نام و نام خانوادگی اوست همان طور که افراد از عکس خوب و لباس زیبای خود لذت می برند و از عکس زشت و لباس نا پسندیده خود رنجیده خاطر شده و احساس حقارت می کند ، بدیهی است که از نام خوب خود لذت می برد و مسرور می شوند و از نام بد ناراحت می شود .

بسیار دیده میشود که کودکان به خاطر نام نامناسب خود مورد استهزاء و تمسخر واقع شده و روحیه خود را از دست داده اند، این قبیل از کودکان گاهی از بازی و تفریح با سایرین دست کشیده اند و از ترس مسخره شدن با حسرت خاصی در مدرسه به گوشه ای میخزند بنا براین انتخاب اسم خوب برای فرزندان اولین وظیفه والدین است که باید دقت خاصی انجام بدهند.

ب. محبت: محبت یکی از نیازهای اساسی انسان و به خصوص کودکان است ، بررسی های متعدد ثابت کرده که محبت مهمترین عامل سلامت روح و روان آدمی است ، عدم محبت یا کمبود آن موجبات آشفتگی های روانی را فراهم میکند ، کمبود محبت مشکلاتی از قبیل اختلال در روابط عاطفی ، اجتماعی و حتی بیماریهای جسمی و روانی مثل بی اشتهاپی ، زخم معده ، سردرد های عصبی ، بد بینی ، پر توقعی ،... را

---

۱. سادات، محمد علی ، کتاب نحوه رفتار والدین با فرزندان به نقل از مستدرک ، ج ۲ ، ص ۶۱۸ ،

فراهم می کند از آنجا که کودکان حساس ترند و باید به آنان توجه بیشتری مبذول شود تا دچار ناراحتی و تزلزل شخصیت نشوند ، رسول گرامی اسلام درباره محبت به کودکان می فرماید^۱: (احبوا الصبيان و ارحموه). یعنی کودکان خود را دوست بدارید و به آنان مهر بورزید.

محبت باید راستین و طبیعی باشد نه ساختگی و تصنعی و خالص ترین محبتها فقط از طرف پدر و مادر می توان ابراز شود نه غیر ، کودک باید محبت را درک و لمس کند ، بنا بر این محبتهای قلبی پدر و مادر کافی نیست وقتی که محبت قلبی در قالب یک رفتار محبت آمیز مثل تشکر ، بوسیدن ، نوازش ، اهدای هدایا و امثال آن بروز و ظهور کند ، برای کودک مفید است ، متأسفانه بسیاری از والدین _ مخصوصاً پدران - به همان محبت قلبی اکتفا می کنند و ادعای این قبیل از والدین این است که ممکن است که بچه (لوس) شود.

در این قبیل موارد از یک ضرب المثل غلط استفاده میکنند (بچه باید به دل عزیز و به چشم خوار باشد) ، در حالی که چنین نباید باشد و طفلی که به دل شما عزیز است به چشم و عمل و دل هم باید عزیز باشد.

ج. دادن استقلال و آزادی به فرزندان: منظور از این آزادی ها سخت گیری نکردن ، تعلیم به موقع و متناسب با سن کودکان، کمک های لازم به کودک در رفع نیازهایش ، دادن ابتکار عمل و آزادی به او به خصوص در اموری مثل غذا خوردن ، لباس پوشیدن ، بازی کردن ، شانه زدن مو ، مسواک کردن و .... است وظیفه والدین این است که کودک را در انجام عملیات آزاد گذاشته و حتی بعضی مواقع تحریض و تشویق کنند که مستقلاً عمل کند و لی هر جا که ناتوان شد و یا اشتباه کرد به او کمک کنند.

۱. سادات، محمد علی، نحوه رفتار والدین با فرزندان به نقل از کتاب محجه البیضاء، ج ۲، ص ۲۳۷،

د. ایجاد برنامه آموزشی: امام صادق (علیه السلام) فرمودند: هنگامی که کودک به سن هفت سالگی رسید هفت مرتبه *لا اله الا الله* برای او بگو سپس او را آزاد بگذار د تا هفت ماه و بیست روز بگذرد، آنگاه هفت مرتبه *محمد رسول الله* را برایش بگوید، وقتی چهار سال شد هفت مرتبه *صلی الله علی محمد و آله محمد* و در پنج سالگی دست راست و چپش را به او یاد بده، و سپس او را با قبله آشنا کن و به او بگو به سمت قبله سجده کند، سپس تا شش سالگی او را رها کند بعد از آن نماز خواندن و رکوع و سجده را به او یاد بده و هنگامی که هفت ساله شد، شستن دست و صورت و تمرین نماز، و پس از آن آموزش نماز کامل و وضوی کامل و مراقبت بر ادای نماز را به وی بیاموزد در ادامه فرمودند وقتی پدر و مادر وضو و نماز را به فرزندشان آموختند خداوند آنان را می آمرزد^(۱).

ه. عدم مبارزه با حس کنجکاوی کودک

و. ایجاد شخصیت در کودکان و احترام به شخصیت آنان

ز. به موقع امرونهی کردن کودکان و با حفظ شخصیت شخصیت و آبروی آنها

خلاصه رفتار والدین با فرزندان باید به گونه ای باشد که کودکان در پایان مرحله سیادت _ حداقل

– با موارد زیر آشنا بوده و رفتارهای مناسبی ابراز دارند مثل:

الف: سلام کردن در برخورد با دیگران

ب: احترام به پدر و مادر و بزرگترها

ج: گوش دادن و توجه به حرف دیگران

د: محبت و ابراز مهربانی و گذشت دنسبت به کودکان کوچکتر از خود

۱. به قلم جمعی از نویسندگان، به نقل از کتاب نماز و خانواده، وسائل، جلد ۱۵، ص ۱۹۳

ه: غذا خوردن بدون احتیاج به دیگران (به طور صحیح)

و: رعایت نظافت شخصی مثل پاکیزه نگه داشتن دست و صورت

ز: غیر ....

مرحله اطاعت

کودک از هفت سالگی به بعد تغییرات قابل ملاحظه ای در جسم و روانش پدید می آید بدین معنا که از لحاظ جسمی مرتباً رشد کرده و کم کم قدرت لازم را برای رفع احتیاجاتش کسب می کند حرکات و رفتارش از پختگی خاصی بر خوردار می شود و ....

از لحاظ روانی و ذهنی هم رشد کرده خوبی ها ، بدی ها ، زشتی ها ، و زیبایی ها را می فهمند ولی در انتخاب راه زندگی و هدف های معقول از پختگی لازم برخوردار نیستند ، امروزه ثابت شده که کودکان در سنین ۷-۱۴ سالگی به علت درک و فهمی که از ناتوانی های جسمی و روانی خویش در مقابل بزرگترها - خصوصاً والدین خود - هستند دارای یک حالت و روحیه اطاعت و پذیرفتن و دستورات بزرگترها هستند ، به عبارت دیگر کودکان در این مرحله از عمر به علت درک نقائص جسمی و روانی خویشتن حالت تسلیم گونه ای در برابر بزرگترها از خود نشان می دهند .

علاوه بر این حالت تسلیم گونه دوست دارند از بزرگترها تقلید کنند و از ابراز متابعت و پیروی از دیگران احساس لذت می کنند ، شاید روی این اصول پیامبر گرامی (صلی الله علیه و آله وسلم) این مرحله از عمر را دوره اطاعت نامیده اند .

در تمام دنیا - به خصوص در مملکت ما - تعلیم و تربیت رسمی کودکان از ۷ سالگی آغاز می شود ، کودکان مرحله اطاعت را در دبستان و مدرسه راهنمایی می گذرانند و از لحاظ آموزشی کودکان در دبستان با خواندن ، نوشتن و حساب کردن آشنا می شوند دوره دبستان را روانشناسان آخرین مرحله

کودکی میدانند و از ۱۱ سالگی که دانش آموزان وارد مدرسه راهنمایی می شوند روانشناسان این دوره را آغاز نوجوانی به حساب می آورند .

در آغاز نوجوانی که پایان مرحله اطاعت است کودکان به مدرسه راهنمایی می روند و در این دوره تحصیلی باید با رشته های مختلف علوم در زمینه های صنعتی، کشاورزی و... آشنا می شوند تا در پایان این دوره در برابر با توان استعداد علائق وامکانات خود رشته مناسبی را جهت ادامه تحصیل انتخاب کنند.

لذا ضمن بیان نحوه رفتار والدین در این دوره با فرزندان مجبوریم مختصری را راجع به بعضی از خصائص روانی و جسمی کودکان در مرحله اطاعت گفتگو کنیم:

الف : رشد ذهنی:

کودک در مرحله اطلاعات از رشد ذهنی خاصی برخوردار می شود او کم کم آماده می گردد تا واقع بینانه تر فکر کرده و از خود مرکزی خارج شود کودک کم کم به دانش خود آگاهی پیدا می کند و می فهمد که تصورات او از عالم خارج با آنچه در واقع وجود دارد گاهی اوقات متفاوت است.

خلاصه آنکه کودک در این مرحله است که معنای علیت را در می یابد و درست تر از دوره قبل روابط منطقی را به کار می برد و مقدمات تفکر انتقادی در او ظاهر می شود بر اثر رشد تربیتی و فکری کودک با مفاهیم اساسی زمان، مکان، عدد حرکت علت سببیت و امثال آنها آشنا می شود. و در پایان این مرحله است که قدرت درک مفاهیم انتزاعی و مفاهیم کلی را پیدا می کند.

لذا باید در این مرحله اطاعت آموزش مفاهیم انتقال تجارب و امثال آنها باید از طریق ملموس و محسوس شروع شده و کم کم در پایان دوره اطاعت به صورت نظری ختم گردد.

متأسفانه بسیاری از والدین می خواهند کودکشان مسائل علمی ادبی و هنری را مثل یک آدم بزرگ بفهمد و از سؤالات متفاوتی که کودکان در این دوره می کنند خسته و گاهی اوقات ناراحت می شوند. وقتی در بعضی از مواقع نسبت به هوش و استعداد کودکان در این دوره تردید پیدا می کنند در حالی که کودکان به خصائص

ذهنی که در این دوره دارند نمی توانند مانند یک فرد با تجربه و پخته مثل والدین فکر کنند لذا نباید والدین در این دوره انتظاراتی خارج از توان کودکان از فرزندانشان داشته باشند.

ب: قدرت حافظه:

قدرت حافظه کودکان از نه سالگی به سرعت بالا می رود و این قدرت حافظه رد جهات سمعی ، بصری و حرکتی پدیدار می شود در عین حال قدرت ضبط و نگه داری در همه جهات یکسان نیست مثلاً کودکی ممکن است از طریق شنیدن و کودکی دیگر از طریق دیدن بهتر بیاموزد.

تجربه نشان داده که در این سنین علاوه بر اینکه کودک به سهولت مطالب جدید را به خاطر می سپارد آن مطالب فراموش نشده و تا آخر عمر پایدار می ماند روی همین اصل فرموده اند (العلم فی الصغر كالنقش فی الحجر) یعنی علم در کودکی مثل نقش در سنگ ثابت و با دوام است

خلاصه آنکه به علت رشد ذهنی ، بالا رفتن قدرت حافظه ، ظهور استعداد ها ، گرایش به زندگی اجتماعی و کسب مقام و موقعیت در گرو رشد کامل جسمانی ، و شورو نشاط جوانی ، عشق و علاقه شدید به درک مجهولات و بسیاری از صفات دیگر که کم کم در این مرحله عمر در کودک بروز و ظهور می کند ، فرصت خوبی بر ای ساختن شخصیت اخلاقی و انسانی و پرورش صفات حمیده در کودکان است والدین باید با فراهم آوردن مقدمات و امکانات نسبت به سازندگی فرزندان خود در این مرحله اطاعت و ادامه آن در دوره (وزارت) از هیچ کوششی دریغ نوزند.

ج مسائل جنسی در دوره اطاعت : یکی از الطاف الهی این است که غریزه جنسی در کودکان در مرحله سیادت و قسمتی از مرحله اطاعت بیدار نبوده و قبل از رشد ذهنی و عقلی قدرت باروری ندارد و اگر قدرت باروری و بیداری این غریزه بدون هوشمندی و راهنمایی عقل در انسان به کار می افتاد چه مصائب و ناراحتیهایی را به بار می افتاد.

در مرحله اطاعت غریزه جنسی در حالت کمون و پوشیده ، مبهم و در خفا قرار دارد اغلب کودکان در این دوره تمایلی به رفاقت با جنس مخالف ندارد ، پسر و دختر بیشتر ترجیح می دهند که با همجنس خود

معاشرت داشته باشند. در پایان دوره کم کم این غریزه از حالت ابهام بیرون آمده و به صورت های مختلف بهره خود را نشان می دهد انشا الله در مبحث بعدی وظیفه و نحوه رفتار والدین را در این مرحله اطاعت به سمع شما عزیزان می رسانیم.

۱. والدین باید مظهر عمل باشند نه حرف خالی: یکی از خصائصی که خداوند در وجود انسان به ودیعه گذاشته مساله تقلید است میل به تقلید در کودکان آن چنان چشم گیر بوده که بعضی از علمای تعلیم و تربیت از آن به غریزه تقلید یاد کرده اند در تمام دوران عمر و به حصول در هفت سال دوم (اطاعت) والدین از مهم ترین الگوهای هستند که موجب توجه و تقلید فرزندان خود قرار می گیرند.

نیرو مندی و ریشه دار بودن میل به تقلید در انسان موجب شده که کودک بسیاری از آداب و رسوم زندگی را مثل غذا خوردن، لباس پوشیدن، حرف زدن، بروز حرکات، و سکنااتی که نشانه تشویق و رغبت و یا خشم و نفرت است از دیگران بیاموزد و به کار ببرد.

والدین با رفتار های خود امانت و خدا جویی و وفای به عهد، و ابراز محبت و ... یا خلف وعده، دروغ، کینه جویی و ... را در کودک خود به وجود می آورند.

رفتار والدین گاهی با گفتارشان هماهنگ است مثلاً مادری که خودش نظافت را به خوب رعایت می کند بدیهی است که علاوه بر آن که با گفته هایش در رعایت نظافت به فرزندش تاکید می کند بدیهی است که در چنین وضعی کودک به تقلید از مادر نظافت را رعایت می کند چون هم عملاً نظافت را دیده و فهمیده و هم به او توصیه شده است.

گاهی رفتار والدین با گفته هایش مغایرت دارد مثلاً مادری فرزندش را به راستگویی توصیه می کند ولی در مقام عمل گاهی اوقات دروغ می گوید، آیا کودک در چنین حالتی راستگو می شود یا دروغگو؟ واضح است که کودک در تناقض بین عمل و گفتار مادرش مدتها دچار سرگردانی و حیرت می شود و با لایحه عمل مادرش بیش از رفتارش، او را تحت تاثیر قرار می دهد و بالاخره، دروغ گویی ر می آموزد و مرتکب دروغ گویی می شود.

اولین اصلی که والدین در تربیت فرزندانشان بدان عمل می کنند این است که عملاً فرزندانشان را به کارهای شایسته و اخلاق نیکو فرا خوانند و باید بر این باور باشند امام صادق (علیه السلام) فرمودند: کونوا دعاء الناس باعمالکم و لا تكونوا دعاء بالسنتکم^(۱) مردم را به اعمال خود بخوانید نه با زبان خویش.

۲. عدم تبعیض در خانواده: والدین باید به اثرات سوء تبعیض از لحاظ روانی، عاطفی، اجتماعی و غیره کاملاً آگاه بوده و از اعمال تبعیض اجتناب ورزند.

۳. همکاری با مدرسه: والدین باید با مدرسه همکاری کامل داشته و در روش های تربیتی و آموزشی با معلمان کاملاً هماهنگ باشند.

۴. گفتار نیک: والدین باید ضمن رعایت محبت به هنگام صحبت با فرزندانشان عفت کلام داشته باشند و به هنگام نافرمانی فرزندان از رفتارهای مستبدانه و زیاده روی در ملامت بپرهیزند.

۵. انتخاب الگو: والدین باید الگوی مناسبی برای فرزندان خود انتخاب کنند - الگو باید شرایط لازم و مربوط به خود را داشته باشد - و از مقایسه کودک با همسالان به خصوص به قصد ملامت، اهانت، تحقیر، تمسخر، و... جداً خودداری کنند.

۶. آزادی: والدین باید ضمن اعطای آزادی به فرزندان مراقب رفتار، گفتار، ابتکارات ریا، و... فرزند خود باشند و اعطای آزادی بیان و... فرزند را برای اجتماع ی فردا بهتر آماده می کند و موجب میشود تا کودکان بتوانند ابتکارات خلاقیت های و بالاخره لیاقت خود را بروز دهند.

۷. دوستی: از آنجا که فعالیتهای گروهی شخص را برای زندگی بهتر اجتماعی آماده می کند والدین باید اجازه دهند تا فرزندانشان دوستان مناسبی را انتخاب کنند و باید بر رابطه دوستانه فرزندانشان نظارت داشته و راهنمای خوبی برای آنان و دوستان شان باشند.

۱. . جهانگرد، ید ا...، کتاب نحوه رفتار والدین با فرزندان به نقل از سفینه البحار، ج ۲، ص ۲۷۸.

۸. اعتنا به رفتار و گفتار فرزندانشان : والدین باید با دقت به اعمال و رفتار و گفتار و ... فرزندان

توجه کنند و عمداً به فعالیت های آنان ارج بگذارند تا بدین طریق به شخصیت در حال شکل گرفتن فرزندان احترام قائل شوند و از اعمال و عقائد درست او حمایت کنند .

۹. اهتمام والدین در مسائل دینی فرزندان : تعلیم دین از سه سالگی آغاز و در مرحله سیادت به

سادگی برگزار می شود اما در مرحله اطاعت به صورت جدی آموزش دین باید انجام پذیرد لذا در حدیثی فرموده بودند وقتی که کودک به هفت سالگی رسید به او بگو دست و صورت خود را بشوید (آمادگی برای وضو) پس از شستن دست و صورت و فرا گرفتن وضو به او بگو که نماز بخواند و در ۹ سالگی وضو گرفتن صحیح را به کودک بیاموز و او را وادار کن که نماز بخواند و اگر نخواند تنبیه بر او رواست و این بدا جهت است که کودک به نماز خواندن عادت کند تا در نوجوانی که به سن بلوغ می رسد انجام این عبادت بر او مشکل نگردد.

والدین در مرحله اطاعت خوب ست بعضی هدایا و جوایزی جالب به خاطر انجام عبادت به فرزندان خود بدهند. تا آنها از انجام عبادات خاطراتی خوش داشته باشند و این تشویق ها موجب ثبوت و استقامت آنان در انجام عبادات و فرائض می شود .

حلال و حرام خدا را به فرا خور رشد اجتماعی و عقلی که دارند به آنها گوشزد کنند .

در پایان مرحله اطاعت نوجوانان علاوه بر مطالبی که قبلاً به آنها اشاره کردیم – باید دارای صفات ، رفتار و سجایایی به شرح زیر باشند :

۱. انس و الفت با خدا و عادت به ذکر نام خدا در شروع همه کارها

۲. خواندن نماز و یادگیری قرآن و خواندن قرآن

۳. نظافت و تطهیر را به طور کامل یاد گرفته و انجام دهند

۴. رعایت ادب و احترام به بزرگترها

۵. پرهیز از دروغگویی حسد ، خیانت

مرحله وزارت

همان طور که قبلا اشاره شد پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) هفت سال سوم زندگی را دوره (وزارت) نامیدند این دوران از ابتدای نوجوانی شروع و به سال اول جوانی ختم می شود (بیشتر روان شناسان عقیده دارند که دوران نوجوانی از ۱۱ یا ۱۲ سالگی و در سالهای ۱۷ یا ۱۸ سالگی ختم می یابد)

۱. مهمترین خصوصیت این دوره بلوغ و آثار جسمی و روانی آن در نوجوانان می باشد .

تغییرات جسمی دوران بلوغ بیشتر مربوط به رشد و تکامل توانایی های جنسی است از آنجا که رشد جسمانی از تولد تا پیری یکنواخت نیست لذا در بعضی از دوره ها رشد سریع و دارای جهش است و در بعضی دوره ها رشد کند است . امروز در سایه علوم و ترقی ذهن بشر مشخص شده است که احتلام و قاعده مقدماتی است که برای بقای نسل بشر طرح ریزی شده و باید به موقع ظهور و بروز کند و طبق ضوابط و قواعد معینی مورد بهره برداری قرار گیرد این بهره برداری صحیح در پرتو آموزش جنسی تأمین می گردد .

حال این سؤال مطرح میشود که آموزش جنسی چگونه و توسط چه کسی باید انجام شود بسیاری از والدین اطلاعات کاملی از مسائل جنسی ندارند بدین معنا نمی توندند در مورد مثلا درد ها و با شهوات چه کنند و از طرف دیگر به خاطر شرم و حیا و حرمتی که بین فرزندان و والدین وجود دارد نمی توانند اطلاعات دقیقی در مورد دستگاه تناسلی و مسائل بلوغ به فرزند ان خود بدهند لذا پیشنهاد می شود که اطلاعات جنسی وسیله افرادی موجه به غیر از والدین به نوجوانان داده شود این افراد موجه پزشک خانواده ، روحانی معتمد ، مشاور آگاه و امثال آن ها می باشند این اشخاص بدون محدودیت با بینش و دانشی که دارند می توانند در زمینه بلوغ و مسائل آن اطلاعات لازم را در اختیار نوجوانان بگذارند و ارتباط با پزشک ، روحانی و سایر افراد بصیر و پخته باید تا پایان مرحله وزارت و حتی در دوران شروع زندگی استقلالی (ازدواج) وجود داشته باشد این اشخاص معتمد و آگاه می توانند به جوانان بفهمانند که همه خوبیها در عشق و سکسی خلاصه نشده و آنان باید جوانان را متوجه شرافت و احساس مسؤولیت کنند .

۲. دوستی: یکی از مسائلی که در دوره نوجوانی وجود دارد و بررسی های علمی نشان می دهد که در دوره نوجوانی، اثر پذیری نوجوانان از همسالان از هر کس دیگر _ حتی خانواده و معلم - بیشتر است و به همین علت خطر دوست یهای نامناسب در این دوران بسیار بیشتر و عواقبش وخیم تر است، از این رو کنترل و نظارت والدین و مربیان از این جهت اهمیت ویژه دارد والدین باید مراقب باشند که فرزندان آنها با چه کسی طرح دوستی ریخته است. چندان توجهی به این مسأله حیاتی از خود نشان نمی دهند و پدر و مادر غفلت می کنند.

لذا نظارت از سوی والدین نسبت به فرزندان باید به گونه ای باشد که اثرات منفی به دنبال نداشته باشد و آنها احساس نکنند که والدین شان نسبت به آنها بی اعتمادند در عین حال، پدر و مادر باید به نحوی فرزندان خود را متقاعد سازند که از مراقبت والدین خود بی نیاز نیستند ناشی از علاقه و مسئولیتی که خانواده در برابر فرزندان دارد، می باشد.

در مقابل بعضی از خانواده ها کار سخت گیری را به جایی رساندند که فرزندان خود را از داشتن هر نوع دوست باز می دارند، البته چنین روشی درست نیست زیرا فرزندان آنها در این دوره نه تنها خواهان محبت دیدن از دیگران است بلکه خود را نیازمند به محبت کردن به دیگران می بینند بلکه وظیفه والدین در این دوره این است که در یافتن دوستان خوب، فرزندان خود را یاری کنند و باید شرایط را طوری برای فرزند ایجاد کنند که فرزندشان بهترین دوست را انتخاب کند.

۲. تقویت روحیه دینی: مؤثرترین روش برای پیشگیری از کگروی های برخاسته از میل جنسی و سایر بدهکاریها در سنین نوجوانی پرورش و تقویت ایمان دینی است تجربه نشان داده است که در این دوره و سنین هیچ عاملی به اندازه ایمان دینی قادر به کنترل و مهار نفس نیست. ایمان دینی نیروی معنوی سرشار را در دوران نوجوانی به وجود می آورند که به کمک آن می تواند مسیر پر فراز و نشیب این دوره را طی کند و در برابر مشکلات و محرومیت های خاص آن، از جمله محرومیت از ارضای میل جنسی، با رغبت و خواست دورنی ایستادگی کند وقتی که جوان با توکل بر خداوند و تکیه بر مسائل دینی توانست در این دوره به نحو احسن خود را بسازد و تن به شهوت و خواسته های این دوره ندهد.

نتیجه گیری :

یکی از سرمایه های یک کشور فرزندان آن کشور می باشد ومسوولان کشور در مقابل این سرمایه ،مسوول هستند و خود را به عنوان خادمان و باید بستر را جهت شکوفایی این عزیزان فراهم کنند در این میان والدین با تربیت صحیح فرزندان خود کمکی بسزا به کشورشان می کنند و زمینه را جهت شناخت بهتر آینده فرزندان خود آماده تر میکنند (خلاصه اینکه همه ما انسانها در مقابل همه چیز مسؤول هستیم به ویژه والدین).

و من الله توفیق

منابع و مأخذ

۱. رفتار والدین با فرزندان/چاپ سیزدهم/محمد علی سادات/انتشارات انجمن اولیاء و مربیان/شماره ۶۹/بهار ۱۳۹۰
۲. نحوه رفتار والدین با فرزندان/چاپ سیزدهم/ید... جهانگرد/انتشارات انجمن اولیاء و مربیان/شماره ۵۶/بهار ۱۳۹۰
۳. چگونه پدر و مادر بهتری باشیم/چاپ سوم/انتشارات انجمن اولیاء و مربیان/رینو لدبین -حیدر فتاحی
۴. نماز و خانواده/چاپ دوازدهم/به قلم جمعی از نویسندگان/شماره ۱۱۴/زمستان ۱۳۹۱
۵. مبانی روان شناختی خوشبختی با نگرش دینی/چاپ اول/ناهد طیبی و مریم معین الاسلام انتشارات بهشت بینش/۱۳۸۲